

Андрухович Д.Р.

*Здобувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ВИДИ МІЖНАРОДНИХ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

З тих часів, коли люди почали оселятися та організовувати своє життя в общинах, з'явилась необхідність в забезпеченні захисту від непередбачуваних життєвих обставин. Розробка і створення офіційних систем соціального забезпечення є важливим кроком для розвитку суспільства.

Правовому регулюванню соціальних стандартів та гарантій в Україні приділяли увагу низка дослідників, а саме В. С. Андрєєв, В. М. Андріїв, В. В. Жернаков, М. Л. Захаров, О. Л. Кучма, Л. І. Лазор, О. Е. Мачульська, М. І. Іншин, П. Д. Пилипенко, С. М. Прилипко, С. М. Синчук, Б. І. Сташків, О. В. Тищенко, М. Ю. Федорова, О. Г. Чутчева та інші.

В науковій літературі зазначено, що міжнародні стандарти соціального забезпечення можна розуміти як закріплення в договірних нормах міжнародного права, добровільно прийняті взаємні зобов'язання держав щодо встановлення та функціонуванню національної системи соціального забезпечення з метою найбільш ефективної реалізації права громадян на соціальне забезпечення в порядку та на умовах, що відповідають сучасним загальноцивілізаційним вимогам.

Поділ на загальні та спеціальні міжнародні соціальні стандарти залежить від характеру й ступеню деталізації взятих державами зобов'язань.

Сутність загальних відображена у міжнародно-правових актах про права людини універсального й регіонального значення і закріплюють право людини на соціальне забезпечення, не розкриваючи умов його реалізації та рівня гарантованої державами соціальної підтримки. До універсальних джерел загальних стандартів можна віднести положення Загальної декларації прав людини 1948 р., Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р. та інші.

Так, Загальна декларація прав людини у ст. 22 передбачає право кожної людини як члена суспільства на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності й вільного розвитку її особистості прав в економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури й ресурсів кожної держави. Крім цього, загальні стандарти

соціального забезпечення знаходять своє втілення в джерелах міжнародно-правового регулювання регіонального характеру. До таких джерел належать нормативні акти, прийняті Радою Європи і Європейським Союзом. Так, Європейська соціальна хартія у статті 12 закріпила зобов'язання держав, покликані забезпечити ефективне здійснення права на соціальне забезпечення, зокрема, започаткувати систему соціального забезпечення або підтримувати її функціонування; підтримувати систему соціального забезпечення на задовільному рівні, принаймні на такому, який дорівнює рівню, необхідному для ратифікації Європейського кодексу соціального забезпечення; докладати зусиль для поступового піднесення системи соціального забезпечення на більш високий рівень; вживати заходів шляхом укладання відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод або в інший спосіб і відповідно до умов, визначених у таких угодах, для забезпечення: 1) рівності між їх власними громадянами та громадянами інших держав у тому, що стосується прав на соціальне забезпечення, включаючи збереження пільг, які надаються законодавством про соціальне забезпечення, незалежно від пересування захищених осіб по територіях держав-учасниць; 2) надання, збереження та поновлення прав на соціальне забезпечення такими засобами, як сумарний залік періодів страхування або роботи, що були здійснені за законодавством кожної з держав-учасниць. Стаття 13 Європейської соціальної хартії (переглянутої) передбачає право на соціальну й медичну допомогу, ст. 14 – право на користування послугами соціальних служб. Низка положень Хартії присвячена особливостям соціального забезпечення найбільш

вразливих верств суспільства (інвалідів, осіб з сімейними обов'язками, дітей, підлітків, трудящих-мігрантів та ін.).

Спеціальні стандарти соціального забезпечення закріплюють міжнародні зобов'язання держав у таких питаннях, як види соціальних ризиків; види соціального забезпечення; умови надання соціального забезпечення; рівень (обсяг) соціального забезпечення; порядок надання соціального забезпечення. Провідне місце серед джерел спеціальних міжнародних стандартів у сфері соціального забезпечення належить перш за все актам Міжнародної організації праці. Так, найважливіші міжнародні стандарти спеціального характеру закріплені у Конвенції № 102 “Про мінімальні норми соціального забезпечення”. Вона, зокрема, охоплює такі основні види соціального забезпечення, як медичну допомогу, допомоги у зв'язку з хворобою, допомоги по безробіттю, допомоги по старості, у разі трудового каліцтва або професійного захворювання, сімейні допомоги,

допомогу по вагітності та пологах, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника, а також норми періодичних виплат цих допомог.

Тому питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у рамках соціально-економічних трансформацій, які на сьогоднішній день охопили майже всю світову спільноту економічно розвинутих країн, потребують подальших досліджень щодо дотримання міжнародних стандартів у сфері соціального захисту.

Андрухович, Д.Р. Види міжнародних соціальних стандартів: теоретико-правовий аспект [Текст] / Д.Р. Андрухович // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 291-293.